

Tabel 2. Familieverbanden bij de Rietgans *Anser fabalis* gedurende drie winters in het zuiden van Zeeland.

Table 2. Family groups among Bean Geese during three winters in the south of the province of Zeeland.

Verbanden ad./juv.	Aantal maal waargenomen	Verbanden ad./juv.	Aantal maal waargenomen
Ratio ad./juv.	Number of observations	Ratio ad./juv.	Number of observations
2/4	3	4/1	1
2/3	7	3/1	1
2/2	9	1/3	1
2/1	10	1/2	1

Het aantal waarnemingen was vrij gering, omdat heel wat verbanden niet met zekerheid konden worden gedetermineerd. Voor de verbanden, die uit twee adulten bestonden (29), bedroeg het gemiddeld aantal jongen 2,10. Voor alle waargenomen verbanden (33) was dit gemiddelde 2,06.

DISCUSSIE

Een goede afbeelding van een Rietgans in juveniel kleed is te vinden in het handboek van Delacour (1959), deel I, plaat 6. In de praktijk zal men nochtans deze ideale afbeelding niet zo dikwijls aantreffen en moet de determinatie gesteund zijn op de inachtneming van het geheel der veldkenmerken.

Het enige gegeven, dat wij in de literatuur mochten vinden aangaande het percentage juvenielen, betreft herfsttrekkers uit Finland. Volgens Lampio (1961) bedraagt de gemiddelde toename van de Finse Rietgansenpopulatie tijdens de zomer 60% en zijn 37,5% van de herfsttrekkers jonge vogels. Deze cijfers steunen op een onderzoek van geschoten vogels en op berekening; om verschillende redenen zijn zij niet vergelijkbaar met de onze. Vooreerst is het op grond van de veldkenmerken niet aannemelijk, dat de Finse taiga Rietgansen in Zeeland zouden overwinteren. Tevens zijn jonge vogels meer blootgesteld aan afschot dan oudere, ervaren vogels. Hierdoor zal een bepaling van leeftijdsklassen na afschot, een te ruime vertegenwoordiging van juvenielen geven. Dit blijkt o.m. uit de analyse van het aantal geschoten Kolganzen in Hongarije in november 1928 en in 1934, zoals vermeld bij Sterbetz (1966-1967): resp. 70 à 80% juvenielen en 60% juv. op 195 geschoten exemplaren. Wanneer de veldwaarnemer zich althans niet beperkt tot het onderzoek van één groep, zal hij deze hoge percentages eerstejaarsvogels in geen enkel winterseizoen kunnen bereiken.

Over de bij Rietgansen waargenomen familiegroottes is in de literatuur niets te vinden. Voor de Kleine Rietgans in Groot-Brittannië vonden Boyd en Oglivie (1969) een gemiddelde van 2,46 jongen op 410 families, gecontroleerd van 1950 tot 1968. Hierbij kan de vraag worden gesteld in hoeverre deze bepalingen een weergave zijn van de werkelijkheid. Zal het beeld van het

winterverband bij de Rietgans, niet een gevolg zijn van voor de waarnemer onzichtbare uitwisselingen, zowel aan de zijde van de jongen als aan deze van de vogels in adult kleed? Omtrent deze vraag is de literatuur karig of tegenstrijdig ingelicht. Originele bronnen, zoals Toegarinov (in Dementiev en Gladkov, 1952) en Uspenski (1965) vermelden hierover weinig. Naumann (1902) stelde vast, dat wanneer formaties tijdens de vlucht uiteenvielen, men bij een nieuwe structuur de binding van de formatie weer innemen. Volgens lijk ziet; elke vogel gaat zijn plaats in de formatie weer innemen. Volgens Bauer en Glutz (1968) blijven de jonge Rietgansen tot het volgende seizoen in familieverband. Uit meerdere studies is nochtans gebleken, dat de jongen van de Kleine Rietgans zich bij vreemde families kunnen aansluiten.

SUMMARY

During three consecutive winter seasons, studies were made of plumage differences, proportion of young birds and family groups in Bean Geese, wintering in the polders of the province of Zeeland. There is some doubt whether these Bean Geese belong to a mixed population *A. f. fabalis* = *rossicus* with mainly characters of *rossicus* or to the true subspecies *A. f. rossicus*. The distinction between juvenile birds and others is not easy for the field observer owing to paucity of information in the literature and the close resemblance between the plumages of the two classes. This is the reason why excellent conditions of observation are very important.

The colour of the legs and the white feathers at the base of the bill are not apt to distinguish the two classes. The former are variable in birds in adult plumage and the latter are regularly absent in adults, while in juveniles they may rarely be present. A rufous tinge on head- and neckfeathers, which according to the literature is characteristic for juveniles, was never observed.

Adults show in most instances the obvious white "sidebar" and on the great and median wingcoverts, the white tips form distinct, transversal bars. On the sides of the body and the flanks bright and dark transversal streaks are visible. All these field characters may become visible in juveniles by an early moult and in late winter. Then their use is of less value as field character for adults. Juveniles sometimes present dark markings on the sides of the breast and belly; a bright colour of the breast and/or belly may also be present in these birds. The colour of the bill is brighter in juveniles than in adults. There are however exceptions and a good identification will only be possible when all the field characters are taken into account.

Table I gives the proportion of geese in first-year plumage. It seems that the summer 1971 was characterised by lower breeding results than those of the two preceding summers. Winter counts in Zeeland indicated also low breeding results of White-fronted, Barnacle and Brent Geese in 1971. The recognition of family groups is very difficult in the field, because many birds are walking or feeding without any family connection. Some results are presented in Table 2. The mean brood size for 33 families was 2,06. The value of this number in Bean Geese is further discussed.

LITERATUUR

- Bauer, K. M. en U. N. Glutz von Blotzheim. 1968. Handbuch der Vögel Mitteleuropas, Band 2. Anseriformes (I. Teil). Akademische Verlagsgesellschaft, Frankfurt am Main.
- Boyd, H. en M. A. Oglivie. 1969. Changes in the British-wintering population of the Pink-footed Goose from 1950 to 1975. Wildfowl Trust Ann. Rep. 20: 33-46.
- Coombes, R. A. H. 1947. On the races of the Bean Goose in the Netherlands. Limosa 20: 229-230.
- Delacour, J. 1959. The Waterwildfowl of the World, Vol. one. Balding and Mansell Ltd, London and Wiesbech.

- Dementiev, G. P. en N. A. Gladkov. 1952. The Birds of the Soviet Union, Vol. IV, Moskva, Translated from Russian. Israel Program for Scientific Translations, Jerusalem 1967.
- Hartert, E. 1915. Die Vögel der Paläarktischen Fauna, II. R. Friedländer und Sohn, Berlin.
- Lampio, T. 1961. The breeding population and migration of the Bean Goose *Anser fabalis* in Finland. Suomen Riista 14: 82—94.
- Mörzer Bruyns, M. F. 1961. Over het bepalen van de verhouding van adulte en juveniele Brandganzen *Branta leucopsis* in het veld. Limosa 34: 29—33.
- Naumann, J. F. 1962. Naturgeschichte der Vögel Mitteleuropas, IX Band. Verlag Fr. Eugen Köhler, Gera.
- Schwartz, D. 1963. Méthodes statistiques à l'usage des médecins et des biologistes. Ed. médicales Flammarion, Paris — VI.
- Sterbertz, I. 1966-1967. Ecological problems of White-fronted Geese passing the winter in Hungary. Aquila 73—74: 33—49.
- Suets, W. 1964. Ganzenpleisterplaatsen ten zuiden van de Westerschelde. Gierwalk 54: 399—438.
- Uspenski, S. M. 1965. Die Wildgänse Nordrusslands. Die Neue Brehm-Bücherei, A. Ziemsen Verlag, Wittenberg-Lutherstadt.
- Voous, K. H. 1944. Een systematische studie van Nederlandse Rietganzen. *Anser fabalis* (Latham). Limosa 17: 41—55.
- Witherby, H. F., Rev. F. C. R. Jourdain, N. F. Ticehurst en B. W. Tucker. 1949. The Handbook of British Birds, Vol. III. H. F. and G. Witherby Ltd, London.

Adres: Dr. Van de Perrelei, 130, B-2200 Borgerhout, België.

RUIGPootUIL *AEGOLIUS FUNEREUS* IN NEDERLAND

First record of Tengmalm's Owl *Aegolius funereus* in the Netherlands

L. G. GROEN & K. H. VOOUS

INLEIDING

In 1971 werd in Drente een dode Ruigpootuil *Aegolius funereus* gevonden. Het was de eerste bekende vaststelling van deze soort in Nederland. Heel wat speurwerk is nodig geweest om de geschiedenis rondom deze vondst, die door de attentie van de heer A. J. Binsbergen van het Ministerie van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk, onder de aandacht van de Commissie voor de Nederlandse Avifauna was gebracht, te achterhalen. Deze geschiedenis wordt hieronder door een van de auteurs (L.G.G.) beschreven. Daarna volgt een bespreking van de faunistische betekenis van de vondst.

BESPREKING VAN DE EERSTE VONDST IN NEDERLAND

Tussen omstreeks 15 en 30 september 1971 vond de heer R. Girbes, jacht-opzichter te Gieten, bij zijn dagelijkse rondgang in het Staatsbos Gasselte tegen vier uur 's middags een klein dood uitje. Het lag op vers afgevallen blad in vak 50, bij de Gasselte scheiding niet ver van de Gieter Staatsbossen, ongeveer tien meter van een voetpad dat de heer Girbes bij het volgen van een wildpaadje had verlaten. Er groeien hier berken en beuken, met een enkele spar en den er tussen in. De vindplaats grenst aan een vak van laag hout bestaande uit jonge fijnsparren, maar in de Gieter- en Gasselte Staatsbossen komen ook percelen voor van oude, wel 20 m hoge sparren, grove dennen en larixen. Toen de vogel gevonden werd was het evenals de vorige dagen donker, rustig en droog weer. Het uitje was al stijf, maar wel vers. De ogen zagen er nog helder uit. Het was erg mager, en had een sterk uitstekende kam van het borstbeen. De heer Girbes kon geen verwondingen of beschadigingen aan de vogel vaststellen.

De heer Girbes, die niet anders vermoedde dan een dood Steenuiltje te hebben gevonden, nam de vogel mee naar huis, bewaarde hem in de diepvries en toonde hem aan de surveillant-rondleider van het Staatsbosbeheer, de heer R. Jonker en aan de heer A. Jongsma, onderwijzer te Gasselte. Op 19 oktober 1971 bracht de heer Jongsma de vogel naar de preparateur E. Sonies te Norg, met het verzoek deze „Steenuil“ op te zetten. De heer Sonies was de eerste die aan de determinatie van Steenuil ging twijfelen. Vooral de overwegende chocoladebruine kleur van het verenkleed en de bevederde poten deden hem vermoeden met een Ruijpootuil te doen te hebben. Bij het prepareren viel het hem op, dat de ogen kleiner waren dan bij van een Steenuil gewend was. Bij het opzetten van een Steenuil gebruikte hij altijd kunstogen van 14 mm doorsnede, terwijl hij hier kunstogen van 10 mm moest gebruiken. Wel was de kleur van de iris licht geel, evenals bij de Steenuil. De heer Sonies was intussen volkomen overtuigd dat de vogel een Ruijpootuil was, en wel „opgelegen in jeugdkleed“. Als Ruijpootuil noteerde hij hem dus d.d. 19 oktober